

**Strategia (kierunki)
rozwoju powiatu zwoleńskiego
na lata 2023 - 2030**

Zwoleń, lipiec 2023

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp.....	3
2.	Synteza diagnozy powiatu zwoleńskiego	5
3.	Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej	17
4.	Założenia i wybory strategiczne	20
5.	Wizja, misja oraz cele strategiczne i kierunki działania powiatu zwoleńskiego.....	21
6.	Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	28
7.	System realizacji strategii.....	30
8.	Ramy finansowe i źródła finansowania	33
9.	Spójność ze strategiami rozwoju kraju i województwa	36

1. WSTĘP

Strategia (kierunki) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 (dalej także: Strategia lub Strategia rozwoju) jest dokumentem określającym długookresowe kierunki działania zarządu powiatu zwoleńskiego, w wymiarze społeczno-gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym. Stanowi ona odpowiedź na aspiracje cywilizacyjne społeczności lokalnej i zdiagnozowane, kluczowe problemy oraz wyzwania rozwojowe powiatu i powiatowego obszaru funkcjonalnego (w skład którego wchodzi gminy: Zwoleń, Kazanów, Policzna, Przyłek i Tczów).

Strategia (kierunki) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 obejmuje horyzont czasowy skorelowany z unijną perspektywą finansową, tj. okres od 2023 r. do 2030 r. Jednocześnie Strategia wspiera realizację wizji powiatu zwoleńskiego do roku 2050.

Strategia jest dokumentem elastycznym, który będzie podlegał aktualizacji m.in. w przypadku zmiany uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz wniosków z procesów monitoringu i ewaluacji, zgodnie z procedurą określoną w tym dokumencie.

W pracach nad opracowaniem Strategii uczestniczyli członkowie zarządu powiatu zwoleńskiego oraz pracownicy starostwa powiatowego, jednostek organizacyjnych i instytucji powiatowych działający w ramach dwóch zespołów: zespołu ds. opracowania strategii i zespołu konsultacyjnego. W proces przygotowania Strategii byli włączeni mieszkańcy i przedstawiciele różnych środowisk lokalnych, w tym szkół ponadpodstawowych, służby zdrowia, jednostek pomocy społecznej, jednostek związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa, którzy mieli zapewnioną możliwość zgłaszania uwag i propozycji co do treści dokumentu. Strategia powstała przy współpracy ekspertów zewnętrznych.

Strategia (kierunki) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 została opracowana i będzie wdrażana zgodnie z:

❖ **Zasadą włączania interesariuszy (partycypacji)**

Proces opracowania Strategii był realizowany zgodnie z dobrymi praktykami partycypacji społecznej – w proces diagnozy obszaru powiatu i myślenia strategicznego zostali włączeni mieszkańcy powiatu (badania ankietowe). Położono nacisk na uspołecznienie prac na Strategią – podlegała ona nieobligatoryjnym konsultacjom społecznym. Zasadę współpracy z interesariuszami uwzględniono w systemie ewaluacji strategii.

❖ **Zasadą uwzględniania wymiaru terytorialnego**

Zastosowano zasady wynikające z podejścia terytorialnego i zintegrowanego planowania – zidentyfikowano społeczne, gospodarcze i środowiskowe powiązania funkcjonalne, istotne dla rozwoju powiatu zwoleńskiego.

❖ **Zasadą elastyczności działania**

Opracowano przejrzysty system wdrażania i aktualizacji Strategii, uwzględniając elastyczność przyjętych rozwiązań, tak by zwiększyć sprawność realizacji strategii i skuteczność wykorzystywania dostępnych zewnętrznych źródeł finansowania.

❖ **Zasadą uwzględniania uwarunkowań perspektywy finansowej 2021 – 2027**

Dostosowano rodzaj i zakres interwencji (rodzaj opracowanego dokumentu) do uwarunkowań perspektywy finansowej UE 2021 – 2027, opierając się na zasadach obowiązujących w unijnych, krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych i operacyjnych.

❖ **Zasadą zachowania spójności z celami polityki rozwojowej obszaru i polityki regionalnej na poziomie województwa**

Zachowano spójność z założeniami polityki regionalnej Państwa określonymi w Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+.

Strategia (kierunki) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 składa się z trzech części:

Część diagnostyczna

W tej części zawarta jest synteza, sporządzonej na potrzeby opracowania Strategii, pogłębionej diagnozy powiatu zwoleńskiego (Rozdział 2). Część diagnostyczna zawiera także wskazanie wyzwań rozwojowych w każdym z analizowanych wymiarów diagnostycznych: społecznym, gospodarczym, środowiskowo-klimatycznym, przestrzennym i instytucjonalnym oraz wyzwań kluczowych (strategicznych) dla rozwoju powiatu i powiatowego obszaru funkcjonalnego (Rozdział 3).

Część planistyczna

Część planistyczna zawiera opis przyjętych założeń i wyborów strategicznych (Rozdział 4), służących określeniu długookresowej (do 2050 r.) wizji oraz misji powiatu oraz zidentyfikowaniu służących realizacji wizji celów: głównego, strategicznych i operacyjnych. W rozdziale tym wskazane są również kierunki działań powiatu (Rozdział 5), oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia (Rozdział 6).

Część wdrożeniowa

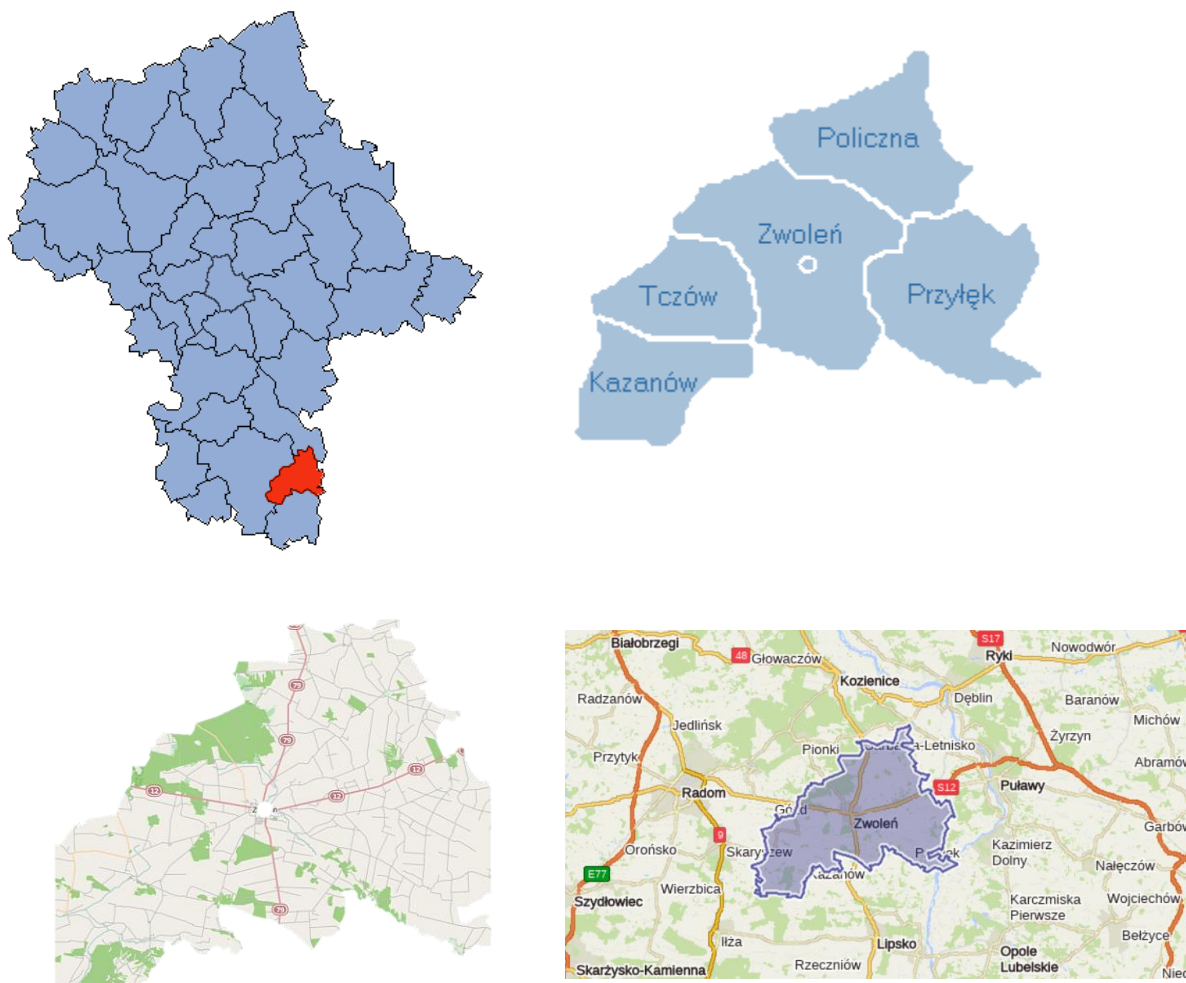
Zawiera rozdziały dotyczące systemu wdrażania Strategii, monitoringu i ewaluacji oraz aktualizacji Strategii (Rozdział 7). Wskazane są w niej również w sposób ogólny potencjalne źródła finansowania Strategii (Rozdział 8). W ostatnim rozdziale (Rozdział 9) została wykazana zgodność Strategii z celami polityki rozwojowej obszaru i polityki regionalnej na poziomie województwa i kraju.

2. SYNTEZA DIAGNOZY POWIATU ZWOLEŃSKIEGO

Powiat zwoleński położony jest w południowo-wschodniej części województwa mazowieckiego, na pograniczu Przedgórze Iłżeckiego i Doliny Kozienickiej, w odległości 28 km od Radomia. Powiat zwoleński graniczy z 3 powiatami z terenu województwa mazowieckiego (kozienickim, lipskim i radomskim ziemskim) oraz z 2 powiatami z terenu województwa lubelskiego (puławskim i opolskim).

Teren powiatu zwoleńskiego obejmuje obszar 4 gmin wiejskich: Kazanowa, Policzna, Przyłęka, Tczowa i gminy miejsko-wiejskiej: Zwoleń.

Mapa 1. Mapy poglądowe dotyczące powiatu zwoleńskiego

Rolę lokalnego ośrodka rozwoju i centrum powiatowego obszaru funkcjonalnego pełni Miasto Zwoleń.

Mieszkańcy powiatu zwoleńskiego korzystają z usług zaspakajających ich podstawowe potrzeby w miejscu zamieszkania. Z pozostałych usług mieszkańcy powiatu zwoleńskiego korzystają w miejscowościach położonych poza granicami powiatu, w tym w ośrodkach

wojewódzkich i subregionalnych. Głównym miejscem pracy mieszkańców powiatu zwoleńskiego pozostaje obszar powiatu.

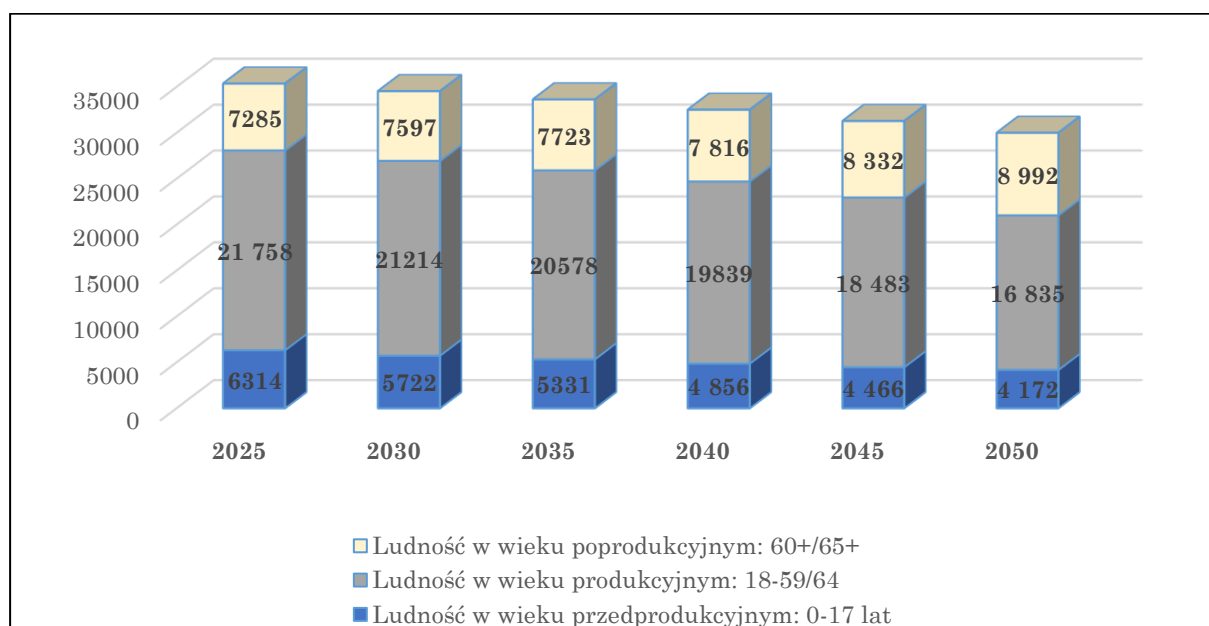
WYMIAR SPOŁECZNY

Demografia

W 2021 r. powiat zamieszkiwało 34 732 mieszkańców, w tym ponad 78% stanowili mieszkańcy wsi. Od 2011 r. spada liczba mieszkańców powiatu, przyrost naturalny pozostaje ujemny; ujemne jest również saldo migracji, w tym ludzi młodych (15-39 lat). Niekorzystnie zmienia się struktura funkcjonalnych grup ludności (spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) oraz w wieku produkcyjnym (18-60/65 lat), a społeczeństwo powiatu starzeje się (wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym, oraz poziom wskaźnika obciążenia demograficznego).

Istnieje wysokie prawdopodobieństwo utrzymania się negatywnych trendów demograficznych w przyszłości – od 2011 r. spada liczba kobiet w wieku prokreacyjnym (15-49 lat), saldo migracji kobiet w tej grupie wiekowej jest ujemne, a dzietność kobiet nie gwarantuje zastępowalności pokoleń. Prawdopodobieństwo utrzymania się negatywnych trendów demograficznych potwierdzają prognozy GUS, zgodnie z którymi do 2050 r. liczba mieszkańców powiatu spadnie o 15,5%, w tym o 33,92% liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i o 22,62% w wieku produkcyjnym. Jednocześnie wzrośnie liczba osób w wieku 65+ (o 36,65%¹) i osób w wieku 80+ (o 109,34%).

Wykres 1: Prognozowana liczba ludności powiatu zwoleńskiego do 2050 r.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

¹ Wobec liczby osób w ww. wieku prognozowanej na 2025 r.

Edukacja

Na terenie powiatu zwoleńskiego funkcjonuje 17 szkół podstawowych (dla których organami prowadzącymi są gminy położone w granicach administracyjnych powiatu), Liceum Ogólnokształcące im. Jana Kochanowskiego oraz Zespół Szkół Rolniczo-Technicznych im. Bohaterów Walki z Faszyzmem i Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna (dla których organem prowadzącym jest powiat zwoleński). W powiecie działa też Liceum dla dorosłych, Szkoła Policealna i Centrum Kształcenia Zawodowego prowadzone przez Zakład Doskonalenia Zawodowego w Kielcach.

Infrastruktura placówek szkolnictwa ponadpodstawowego i okołoszkolna (w tym internat) będąca w gestii powiatu, jest w stosunkowo dobrym stanie, lecz mimo licznych i systematycznie prowadzonych przez powiat działań, mających na celu poprawę jej jakości i funkcjonalności, wymaga dalszej, sukcesywnej modernizacji.

Edukację ponadpodstawową na terenie powiatu charakteryzuje dobra dostępność. Stała i stabilna liczba placówek edukacyjnych oraz ich położenie w mieście powiatowym, ze zorganizowanym transportem publicznym, zapewnia możliwość kształcenia dla uczniów szkół podstawowych z terenu powiatu. W roku szkolnym 2022/2023 wszyscy aplikujący do szkół ponadpodstawowych uczniowie zostali przyjęci.

Warunki kształcenia – liczba uczniów w oddziale i liczba uczniów przypadających na 1 etat nauczycielski w szkołach ponadpodstawowych – są porównywalne do średniej krajowej. Jakość usług edukacyjnych (mierzona wynikami egzaminów maturalnych z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego) jest zadawalająca. Liceum Ogólnokształcące im. Jana Kochanowskiego w Zwoleniu jest zaliczane do wąskiej grupy tzw. Szkół Sukcesywnych o wysokiej efektywności.

Mimo, iż oferta edukacyjna szkół przygotowujących do wykonywania zawodu jest bogata (7 kierunków kształcenia w technikum i 18 w szkole branżowej I stopnia), to nie zawsze jest w pełni adekwatna do stale zmieniających się potrzeb rynku pracy.

Czas wolny

W powiecie funkcjonują: dwie instytucje kultury (Dom Kultury w Zwoleniu i Świetlica Gminna w Policznie), 15 bibliotek gminnych (wraz z filiami), w tym Miejsko – Gminna Biblioteka Publiczna im. Jana Kochanowskiego pełniąca także funkcję biblioteki powiatowej, a także Muzeum Regionalne w Zwoleniu (muzeum gminne) oraz Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie. Przy Domu Kultury w Zwoleniu działa Kino „Świt”. Powiat nie dysponuje własną infrastrukturą realizacji usług o charakterze kulturalno-rozrywkowym.

Dostęp do placówek kultury jest oceniony przez mieszkańców powiatu jako dobry. Instytucje kultury organizują cykliczne i jednostkowe wydarzenia kulturalne i rozrywkowe: koncerty, wystawy, zajęcia w ramach klubów i sekcji artystycznych. Powiat i gminy wspólnie organizują część wydarzeń kulturalno-rozrywkowych, a o realizowanych wydarzeniach na terenie innych jednostek samorządu terytorialnego informują na swoich stronach internetowych.

Oferta usług kulturalnych i rozrywkowych gmin i powiatu nie jest w pełni spójna, zintegrowana oraz dostosowana do oczekiwań mieszkańców i trendów spędzania czasu wolnego (mimo wzrostu liczby imprez i wydarzeń kulturalnych liczba ich uczestników spada; podobnie jak liczba odwiedzających muzea i korzystających z kina).

Na terenie powiatu w 2020 r. funkcjonowały dwa stadiony i sześć boisk (piłkarskie i wielozadaniowe), a także 2 małe obiekty sportowe. Dostępność do infrastruktury sportowej część mieszkańców powiatu oceniła jako niewystarczającą. Nie w pełni zagospodarowane są, dla potrzeb sportu i rekreacji, publiczne tereny zielone, a stopień nasycenia drogami dla rowerów w powiecie jest stosunkowo niski, choć sytuacja w tym zakresie się poprawia.

Aktywność i integracja społeczna mieszkańców

W powiecie w 2021 r. działały 84 organizacje pozarządowe; 80 stowarzyszeń (w tym 32 ochotnicze straże pożarne) i 4 fundacje. Poziom aktywności społecznej jest niski – na niższym niż w regionie i kraju poziomie pozostaje wskaźnik organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców, choć sytuacja w tym zakresie poprawia się od 2011 r.

Na terenie powiatu działają instytucje wspierające mieszkańców: 5 gminnych ośrodków pomocy społecznej oraz Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna i Dom Pomocy Społecznej w Gródku. W powiecie funkcjonuje Rodzinny Dom Dziecka (prowadzony przez Siostry Kapucynki Najświętszego Serca Jezusowego) oraz 2 schroniska dla osób bezdomnych. W gminach z terenu powiatu działają koła gospodyń wiejskich oraz jednostki ochotniczej straży pożarnej, integrujące społeczność lokalną.

Infrastruktura placówek wspierających integrację społeczną mieszkańców, będąca w gestii powiatu wymaga modernizacji (w tym remontów pomieszczeń), a same placówki doposażenia w sprzęt, w tym komputerowy i multimedialny oraz pomoce dydaktyczne i terapeutyczne.

Usługi społeczne wspierające włączenie społeczne i integrację mieszkańców nie są zintegrowane; gminne ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centrum pomocy rodzinie prowadzą działania niezależnie, w granicach miejscowej i rzeczowej właściwości, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie regulacjami prawnymi.

Powiat zwoleński charakteryzuje średnia dostępność, ale wysoka jakość usług wspierających integrację mieszkańców.

Poziom wykluczenia społecznego na terenie powiatu zwoleńskiego jest nadal wysoki (wartość wskaźnika udziału beneficjentów pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w 2021 r. była prawie dwukrotnie większa, niż w regionie i kraju), choć obniża się od 2011 r. (spada liczba beneficjentów pomocy społecznej oraz gospodarstw korzystających z pomocy społecznej, w tym beneficjentów i gospodarstw poniżej kryterium dochodowego).

Przestrzenie oraz infrastruktura publiczna na terenie powiatu (w tym urzędy, jednostki organizacyjne powiatu, placówki wspierające mieszkańców i integrację społeczną) nie są lub w niewielkim stopniu są dostępne dla osób z niepełnosprawnościami (w tym osób na wózkach inwalidzkich). Poziom udogodnień dla osób z niepełnosprawnością na terenie powiatu jest oceniany przez większość mieszkańców jako zły.

Ochrona zdrowia

Na terenie powiatu zlokalizowane są: Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej (w ramach którego działają m.in. poradnie specjalistyczne, szpital powiatowy i pogotowie ratunkowe), 16 placówek podstawowej opieki zdrowotnej, liczne apteki i punkty apteczne. W szpitalu powiatowym funkcjonuje oddział chorób wewnętrznych, medycyny paliatywnej, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, ośrodek rehabilitacji dziennej, zakład rentgenodiagnostyki i pracownia tomografii komputerowej. Oferta usług specjalistycznej opieki zdrowotnej świadczona przez szpital jest niewystarczająca, co wynika m.in. z trudności finansowych oraz w pozyskiwaniu wykwalifikowanego personelu medycznego.

Mimo, iż liczba placówek podstawowej opieki zdrowotnej na 1 tys. mieszkańców (w 2021 r. 5 placówek na 1 tys. ludności) jest porównywalna do średniej w regionie i kraju, to dostępność do podstawowych i wyspecjalizowanych usług, na terenie powiatu, oceniana jest jako niewystarczająca, co jest w dużej mierze spowodowane systemowymi uwarunkowaniami zewnętrznymi. Poprawy wymaga również jakość świadczonych usług zdrowotnych.

Ponadto przy Zespole Szkół Rolniczo – Technicznych w Zwoleniu funkcjonuje Szkolny Gabinet Stomatologiczny, który świadczy bezpłatne usługi stomatologiczne dla uczniów ze szkół i przedszkoli z gminy Zwolen oraz uczniów z dwóch zwoleńskich szkół średnich prowadzonych przez powiat.

Bezpieczeństwo publiczne

Powiat charakteryzuje wysoki stopień bezpieczeństwa osobistego i publicznego, związany z niskim poziomem przestępczości, i jednocześnie – wysokim poziomem wykrywalności przestępstw.

W powiecie funkcjonują: Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego, Powiatowa Komenda Państwowej Straży Pożarnej, Powiatowa Komenda Policji. Na obszarze powiatu działają 32 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej (w tym 12 jednostek zrzeszonych w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym).

WYMIAR GOSPODARCZY

Przedsiębiorczość

Struktura działalności gospodarczej prowadzonej na terenie powiatu jest stabilna od 2011 r. – najliczniejszą grupę przedsiębiorców stanowią mikro przedsiębiorcy (96,44% w 2021 r.). W 2021 r. 30,70% przedsiębiorców prowadziło działalność w dziale handel hurtowy i detaliczny i naprawa pojazdów samochodowych (włączając motocykle), 14,89% w dziale budownictwo, 9,12% - przetwórstwo przemysłowe, 8,97% - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. Tylko **1,06%** przedsiębiorców prowadziło działalność w dziale rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. Udział podmiotów prowadzących działalność w usługach jest wysoki (w 2021 r. wynosił 62,53%) i pozostaje stabilny od 2011 r.

Liczba przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w powiecie zwoleńskim wzrasta, jednakże wzrost ten w okresie 2011-2021 (36,52%) był nieco wolniejszy niż w województwie mazowieckim.

Poziom przedsiębiorczości mieszkańców powiatu zwoleńskiego jest niski (wartość wskaźnika podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1 tys. mieszkańców w 2021 r. dla powiatu zwoleńskiego (75) była zdecydowanie niższa niż w woj. mazowieckim (168) i Polsce (128). Powiat zwoleński charakteryzuje także bardzo niski udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w ogólnej liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (4,47% w 2021 r.).

Powiat zwoleński cechuje się niską dostępnością terenów do prowadzenia działalności gospodarczej, niewystarczającym wsparciem instytucjonalnym dla prowadzenia działalności gospodarczej (niższą niż w regionie i kraju liczbą instytucji otoczenia biznesu) oraz niewystarczającymi zasobami pracowniczymi (pogarszająca się dostępność zasobów dla rynku pracy, brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy).

Obniżające się zainteresowanie kluczową gałęzią gospodarki powiatu zwoleńskiego – rolnictwem, przejawiające się: spadkiem liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w dziale rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, stałą (od 2011 r.) liczbą podmiotów działających w sektorze rolno-spożywczym oraz brakiem rejestracji nowych podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego. Perspektywy rozwoju działalności gospodarczej opartej o endogeniczne potencjały powiatu są niekorzystne.

Rynek pracy

Rynek pracy w powiecie zwoleńskim jest stosunkowo stabilny. W 2021 r. 62,6% aktywnych zawodowo mieszkańców pracowało w sektorze rolniczym, 11,1% w przemyśle i budownictwie, 8,7% w sektorze usługowym, a 0,8% - w sektorze finansowym. Struktura zatrudnienia w poszczególnych gałęziach gospodarki jest stabilna od 2011 r.; choć w najbliższym czasie może ulec zmianie (z uwagi na niską atrakcyjność działalności rolniczej i prognozowane niskie zapotrzebowanie na zawody rolnicze).

Powiat charakteryzuje się niską dostępnością miejsc pracy i wysokim bezrobociem (w 2021 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła 10,8%, a liczba osób pracujących na 1 tys. mieszkańców (119) była trzykrotnie niższa niż w regionie i dwukrotnie niższa niż w kraju).

Dostępność miejsc pracy, warunki pracy i możliwość rozwoju zawodowego na terenie powiatu są oceniane są przez mieszkańców jako złe lub bardzo złe, a oferta edukacyjna szkół technicznych i branżowych funkcjonujących na terenie powiatu zwoleńskiego nie jest w pełni dostosowana do potrzeb rynku pracy.

Ponadto powiat charakteryzuje pogarszająca się dostępność zasobów dla rynku pracy (malejąca liczba osób w wieku produkcyjnym, brak zastępowalności na rynku pracy, ujemne saldo migracji ludzi młodych (15-39 lat), prognozowany spadek liczby osób w wieku mobilnym) oraz niski poziom wykształcenia mieszkańców.

Rolnictwo

Kluczową gałęzią gospodarki powiatu zwoleńskiego jest rolnictwo: w 2021 r. 62,6% aktywnych zawodowo osób było zatrudnionych w sektorze: rolnictwo, leśnictwo i rybactwo. Ponadto 75,56 % powierzchni powiatu zwoleńskiego zajmują grunty rolne.

Powiat zwoleński charakteryzuje przeciętny potencjał rolniczy - wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej obejmujący cztery czynniki składowe, tj. jakość gleby, klimat, rzeźba terenu, stosunki wodne kształtuje się na średnim poziomie; jakość gleb na terenie powiatu zwoleńskiego jest niska (w powiecie występują głównie gleby bielcowe i płowe).

Powiat zwoleński charakteryzuje niekorzystna struktura obszarowa gospodarstw rolnych - w strukturze gruntów dominują gospodarstwa dysponujące arealem do 15 ha (91,33 %) oraz przeciętna konkurencyjność działalności rolniczej - wprawdzie 99,81% gospodarstw rolnych na terenie powiatu zwoleńskiego osiąga dochody z działalności rolniczej, ale tylko dla 29,22% dochody z działalności rolniczej są podstawowym (powyżej 50%) źródłem dochodów. Na terenie powiatu nie działają grupy producenckie. W ramach współdziałania rolników funkcjonuje Stowarzyszenie Producentów „Nasza truskawka zwoleńska”.

Atrakcyjność działalności rolniczej obniża się (od 2011 r. spada liczba przedsiębiorstw działających w sekcji: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, a od 2019 r. nie zarejestrowano nowych podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego), mimo działających na terenie powiatu instytucji wspierających działalność rolniczą (Mazowieckiej Izby Rolniczej, Powiatowego Zespołu Doradztwa Rolniczego).

Turystyka

Powiat zwoleński charakteryzują przeciętne walory krajobrazowe. Krajobraz powiatu jest otwarty, wiejski (z ośrodkiem małomiasteczkowym w Kazanowie i Zwoleniu), rolniczy, płaski, w części północno- zachodniej lesisty; urozmaicony obszarami przyrodniczymi i elementami krajobrazu naturalnego. W krajobrazie kulturowym powiatu przeważają zabytki o charakterze sakralnym; występują też zabytki dworskie i folwarczne. Na terenie powiatu znajdują się 4 rezerваты przyrody, Kozienicki Park Krajobrazowy, obszary chronionego krajobrazu (Dolina rzeki Zwoleńki) i zespół przyrodniczo-krajobrazowy (Sycyna). Przez teren powiatu przebiega 5 szlaków turystycznych, szlaki piesze, rowerowe i konne.

Powiat zwoleński należy do grupy powiatów bez dominującego rodzaju walorów turystycznych. Istniejąca infrastruktura (nieliczne punkty gastronomiczne, 47 całorocznych miejsc noclegowych zapewnianych przez hotel i obiekt agroturystyczny) nie stanowi impulsu rozwoju turystyki.

WYMIAR ŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNY

Zasoby naturalne i formy ochrony przyrody

Powiat zwoleński charakteryzuje się niskim udziałem terenów prawnie chronionych (11% w powierzchni powiatu) oraz przeciętnymi walorami krajobrazowymi (opis w rozdziale dot. turystyki).

Lesistość powiatu wynosi 18,00%. W granicach powiatu znajduje się Kozienicki Park Krajobrazowy i jego otulina. Poza Puszcza Kozienicką niewielkie kompleksy leśne występują na terenie całego powiatu.

Na terenie powiatu zwoleńskiego występują kruszywa naturalne drobne i grube, surowce ilaste, torfy, opoki i kreda piaszcząca. Na terenie powiatu eksploatowane są piaski w trzech z siedmiu udokumentowanych złóż: Ranachów II, Bierdzież I, Zwolen.

Powiat zwoleński charakteryzuje średni potencjał rozwoju energetyki solarnej (średnie nasłonecznienie obszaru) oraz średni potencjał energetyki wiatrowej (przeciętna wietrzność obszaru).

Stan i ochrona środowiska naturalnego, w tym klimatu

Wysoka jakość środowiska naturalnego jest cechą charakteryzującą powiat zwoleński. Pozytywny wpływ na jakość środowiska ma: rolniczy charakter obszaru, brak dużych zakładów zanieczyszczających powietrze, gleby lub wody, rozwój infrastruktury technicznej wspierającej ochronę środowiska (wzrost długości czynnej sieci kanalizacyjnej i czynnej sieci gazowej), a także wzrastająca świadomość ekologiczna mieszkańców powiatu. Od 2019 r. 100% ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia jest oczyszczanych (głównie w mieście). Na terenie powiatu lokowane są instalacje OZE na budynkach prywatnych i publicznych.

Negatywnie na jakość powietrza wpływa emisja powierzchniowa, pochodząca z sektora bytowego oraz liniowa (transport i komunikacja samochodowa).

WYMIAR PRZESTRZENNY

Gospodarka nieruchomościami i ład przestrzenny

Polityka przestrzenna na obszarze powiatu nie jest stabilna – obszar gmin z terenu powiatu charakteryzuje stały od 2011 r., niski stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (28,1%) i wzrastająca - od 2015 r. - liczba decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. Wpływ na ten stan rzeczy mają bardzo wysokie koszty sporządzania planów miejscowych oraz

długotrwałość procedur administracyjnych (w tym prowadzonych przez organy nadzoru) dotyczących uchwalania planów.

Powiat gospodaruje powiatowym zasobem nieruchomości oraz zasobem nieruchomości Skarbu Państwa, zgodnie z przyjętym planem gospodarowania nieruchomościami.

Niewielki i malejący zasób nieruchomości powiatowych (w 2021 r. - 208 ha) skutkuje ograniczonymi możliwościami prowadzenia przez powiat aktywnej polityki gospodarowania nieruchomościami, w tym wspierania budownictwa mieszkaniowego przez powiat.

Infrastruktura techniczna

W powiecie zwoleńskim zlokalizowana jest jedna stacja transformatorowa o mocy zainstalowanej 26 MVA z wewnętrzną rozdzielnią średniego napięcia oraz kilkanaście stacji bazowych telefonii komórkowej.

Na terenie powiatu nie funkcjonuje ciepłownicza sieć centralna, ciepło dostarcza szereg małych kotłowni lokalnych. Kotłownie lokalne znajdują się przeważnie w obiektach użyteczności publicznej.

Na terenie powiatu stale rozwija się sieć wodno-kanalizacyjna (wzrost długości czynnej sieci wodociągowej i czynnej sieci kanalizacyjnej o 22,18% od 2011 r.) oraz gazowa (wzrost długości czynnej sieci gazowej o 32,50% od 2011 r.); wzrasta również dostępność do infrastruktury technicznej (od 2011 r. udział osób korzystających z instalacji wodociągowej wzrósł o 37,68%, z sieci kanalizacyjnej - o 8,62%, z sieci gazowej – 12,6%, a z oczyszczalni ścieków o 9,35%).

Powiat charakteryzuje niska dostępność do Internetu szerokopasmowego. Wskaźnik penetracji budynkowej (stosunek liczby budynków znajdujących się w zasięgu sieci NGA30 do liczby wszystkich budynków w obszarze) w gminach powiatu zwoleńskiego jest znacznie niższy, niż wskaźnik dla Polski. Sytuacja w tym zakresie poprawia się, wskutek m.in. korzystania z programów wsparcia rozwoju Internetu szerokopasmowego.

Infrastruktura i dostępność drogowa, kolejowa oraz rowerowa

Układ drogowy w powiecie tworzą: drogi krajowe, drogi wojewódzkie, drogi powiatowe (239,237 km w 2021 r.) i drogi gminne (592,5 km w 2021 r.). Uzupełnieniem systemu drogowego są drogi gminne wewnętrzne.

Od 2011 r. wzrasta długość dróg gminnych i powiatowych o twardej nawierzchni. Wskaźnik łącznej długości ww. dróg na 100 km² powierzchni i dynamika jego wzrostu jest wyższa w powiecie zwoleńskim niż w woj. mazowieckim i kraju, co wskazuje na szybszą, korzystną zmianę w zakresie gęstości sieci drogowej w powiecie zwoleńskim.

Dostępność drogowa inwestycyjna (tj. dostępność do większych ośrodków zapewniających zaspokojenie potrzeb usługowych i do rynków zbytu dla przedsiębiorców) jest dobra i wynika z przebiegu i krzyżowania się na terenie powiatu dróg krajowych nr 12 i nr 79 oraz systemu dróg gminnych i powiatowych.

Dostępność drogowa powiatu, z punktu widzenia jakości życia mieszkańców (przesądza o niej położenie powiatu względem Warszawy- ośrodka wojewódzkiego), jest

niewystarczająca – obszar obejmujący powiat zwoleński jest sklasyfikowany jako obszar o najniższym dostępie do dóbr i usług.

W powiecie realizowane są działania poprawiające dostępność drogową - w najbliższych latach planowana jest do wykonania droga ekspresowa S12, której budowa wpisana została do Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025 r.). W 2020 r. rozpoczęte zostały także prace projektowe dotyczące obwodnicy Zwolenia w ciągu drogi krajowej nr 79. Inwestycja ta realizowana będzie w ramach programu budowy 100 obwodnic na lata 2020-2030.

Powiat zwoleński charakteryzuje niski stopień nasycenia drogami rowerowymi (znacznie niższy niż w woj. mazowieckim i kraju), choć od 2011 r. nieznacznie wzrosła długość dróg rowerowych i gęstość dróg rowerowych. Dostępność dróg rowerowych w powiecie zwoleńskim jest niska, jednakże sytuacja w tym zakresie poprawia się.

Transport publiczny

Na terenie powiatu nie funkcjonuje pasażerski transport kolejowy. Samochodowy transport publiczny obsługiwany jest przez prywatnych operatorów na podstawie stosownych zezwoleń i zaświadczeń.

Na terenie powiatu funkcjonują cztery linie autobusowe zapewniające połączenia gmin z terenu powiatu z siedzibą powiatu (miastem Zwoleniem). Połączenia autobusowe z miastami sąsiadującymi ze Zwoleniem są organizowane przez właściwe województwa.

Dostęp do transportu publicznego jest oceniany przez mieszkańców jako zły, jednakże sytuacja w tym zakresie się poprawia – zostały uruchomione trzy nowe linie łączące miejscowości powiatu zwoleńskiego, w tym jedna biegnąca do miejscowości sąsiedniego powiatu.

WYMIAR INSTYTUCJONALNY

Stan finansów powiatu

Stan finansów powiatu jest zadawalający, a generowana przez powiat nadwyżka operacyjna umożliwia finansowanie niektórych działań rozwojowych (w tym w postaci wnoszenia wkładów własnych do projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych).

Zasoby instytucjonalne powiatu

Powiat realizuje działania i świadczy usługi na rzecz społeczności lokalnej poprzez Starostwo Powiatowe oraz pozostałe jednostki organizacyjne: Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Zarząd Dróg, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Zespół Szkół Rolniczo-Technicznych im. Bohaterów Walki z Faszyzmem, Liceum Ogólnokształcące im. Jana Kochanowskiego, Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej, Dom Pomocy Społecznej.

W jednostkach organizacyjnych powiatu (z wyjątkiem SPZZOZ) zatrudnionych jest ogółem 318 pracowników, w tym 256 pracowników merytorycznych, przy czym ok. 9% osób zatrudnionych w Starostwie Powiatowym to osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności. W powiecie funkcjonuje system zastępstw pracowniczych, co gwarantuje ciągłość działań organizacji.

Mieszkańcy oceniają działania struktur powiatowych bardzo dobrze. Pracownicy powiatu stale podnoszą kwalifikacje zawodowe.

Poziom cyfryzacji usług publicznych w powiecie jest przeciętny – komunikacja z mieszkańcami odbywa się wprawdzie za pośrednictwem systemu ePUAP, ale jest on zintegrowany z elektronicznym obiegiem dokumentów jedynie w starostwie powiatowym. W pozostałych jednostkach powiatowych nie wdrożono elektronicznego obiegu dokumentów, a skrzynka ePUAP obsługiwana jest ręcznie przez pracowników. Oprócz systemu e-PUAP w Starostwie Powiatowym funkcjonuje komercyjna skrzynka podawcza oraz lokalny portal mapowy z obsługą płatności elektronicznych.

W powiecie funkcjonuje System Obsługi Wsparcia. Jest to nowoczesna platforma, za pomocą której osoby niepełnosprawne i jednostki działające na ich rzecz: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowy Urząd Pracy mogą elektronicznie składać wnioski o wsparcie finansowane przez PFRON. System pozwala na weryfikację wniosków osób indywidualnych i instytucji na etapie przyznawania dofinansowań, jak również na badanie skuteczności wydatkowania środków PFRON. Możliwe jest załatwienie sprawy drogą elektroniczną na każdym jej etapie.

W Samodzielnym Publicznym Zespole Zakładów Opieki Zdrowotnej w Zwoleniu stosowane są następujące systemy informatyczne:

1. Medicus On-Line - system z funkcjonalnościami przeznaczonymi dla pacjenta, umożliwiający samodzielną rejestrację do lekarza, informowanie pacjenta za pomocą SMS/e-mail o dacie wizyty, przypomnienie o szczepieniu czy informacje o programach profilaktycznych. W systemie tym umieszczana jest elektroniczna dokumentacja medyczna, co pozwala pacjentowi na samodzielne odczytanie opisu badania z pracowni USG, TK oraz RTG (o gotowym opisie badania pacjent informowany jest przez SMS/e-mail).
2. E-recepta - własny system za pomocą którego pacjenci mogą zgłaszać zapotrzebowanie na wystawienie recepty.
3. EDM - elektroniczna dokumentacja medyczna pozwalająca pacjentowi na śledzenie historii swoich wizyt, zleceń i recept, do której pacjent ma dostęp poprzez Internetowe Konto Pacjenta.

Współpraca z gminami z obszaru powiatu

Współpraca powiatu z gminami odbywa się w oparciu o umowy partnerskie i dotyczy głównie budowy lub modernizacji dróg, transportu publicznego, imprez kulturalnych. Powiat i gminy informują o wydarzeniach (w tym rozrywkowych, kulturalnych, sportowych) realizowanych przez inne jednostki samorządu terytorialnego z obszaru powiatu, na swoich stronach internetowych.

Jednostki samorządu terytorialnego funkcjonujące na terenie powiatu nie zawiązały stałych form współpracy dla realizacji zadań publicznych lub wspierania rozwoju obszaru; nie uczestniczą też w innych formach współpracy, obejmujących szerszą grupę podmiotów, jako ich członkowie.

Powiat i gminy z obszaru partnerstwa nie zintegrowały usług publicznych i nie podejmują systemowych działań (w tym wspólnej promocji), mających na celu rozwój obszaru powiatu zwoleńskiego.

3. WNIOSKI Z DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNEJ

Wnioski z diagnozy dotyczą powiatu i, w wielu badanych aspektach, powiatowego obszaru funkcjonalnego, w skład którego wchodzi gminy: Zwoleń, Kazanów, Policzna, Przyłęk i Tczów.

Diagnoza wykazuje, że powiat znajduje się w trudnej sytuacji strategicznej. W każdym analizowanym ilościowo i jakościowo wymiarze istnieją poważne i liczne wyzwania strategiczne (opisane poniżej w pięciu wymiarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowo-klimatycznym, przestrzennym i instytucjonalnym).

Jakość i konsekwencja odpowiedzi – powiatu i gmin - na te wyzwania będą decydujące dla powstrzymania oddziaływania czynników i powiązań kryzysowych (bardzo często płynących z otoczenia zewnętrznego), dla zatrzymania negatywnych trendów (powszechnych na wielu obszarach Polski), i dla odwrócenia sytuacji kryzysowej.

W **wymiarze społecznym** zdiagnozowano następujące wyzwania:

- Podniesienie atrakcyjności oferty edukacyjnej powiatu
- Pełniejsze dostosowanie infrastruktury do potrzeb starzejącego się społeczeństwa oraz osób z niepełnosprawnościami
- Poprawa zakresu i jakości usług (społecznych, zdrowotnych) i dostosowanie ich do potrzeb mieszkańców (w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami)
- Zapewnienie dostosowanej do potrzeb mieszkańców oferty spędzania czasu wolnego (w tym oferty kulturalnej, sportowej i związanej z rekreacją)
- Sieciowanie lub zintegrowanie usług społecznych, zdrowotnych oraz spędzania czasu wolnego

W **wymiarze gospodarczym** zdiagnozowano następujące wyzwania:

- Zapewnienie systemowego wsparcia przedsiębiorcom (w tym zachęcanie do korzystania z rozwiązań systemowych, na poziomie krajowym i regionalnym)
- Integracja oferty turystycznej oraz promowanie produktu turystycznego – marki Jana Kochanowskiego,
- Opracowanie strategii promocji powiatu w oparciu o dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe powiatu

- Wsparcie rolnictwa, w tym działania na rzecz tworzenia lokalnych grup producenckich oraz obrotu lokalnymi produktami
- Skorelowanie oferty edukacyjnej powiatu z potrzebami rynku pracy.

W **wymiarze środowiskowo-klimatycznym** zdiagnozowano następujące wyzwania:

- Utrzymanie wysokiej jakości środowiska naturalnego
- Upowszechnienie i podejmowanie działań mających na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń i zwiększenie udziału energetyki ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii
- Upowszechnianie lub podejmowanie działań środowiskowo-klimatycznych wspierających rozwój gospodarki (w tym rolnictwa i turystyki) zintegrowanej z ochroną zasobów i walorów przyrodniczych

W **wymiarze przestrzennym** zdiagnozowano następujące wyzwania:

- Wzmacnianie współpracy z gminami na rzecz integrowania planowania przestrzennego na terenie powiatu
- Rozwój transportu zbiorowego ponadgminnego na terenie powiatu
- Dalszy rozwój sieci drogowej (w tym dróg oraz ścieżek rowerowych)
- Utrzymanie i wzmacnianie istniejących powiązań lokalnych

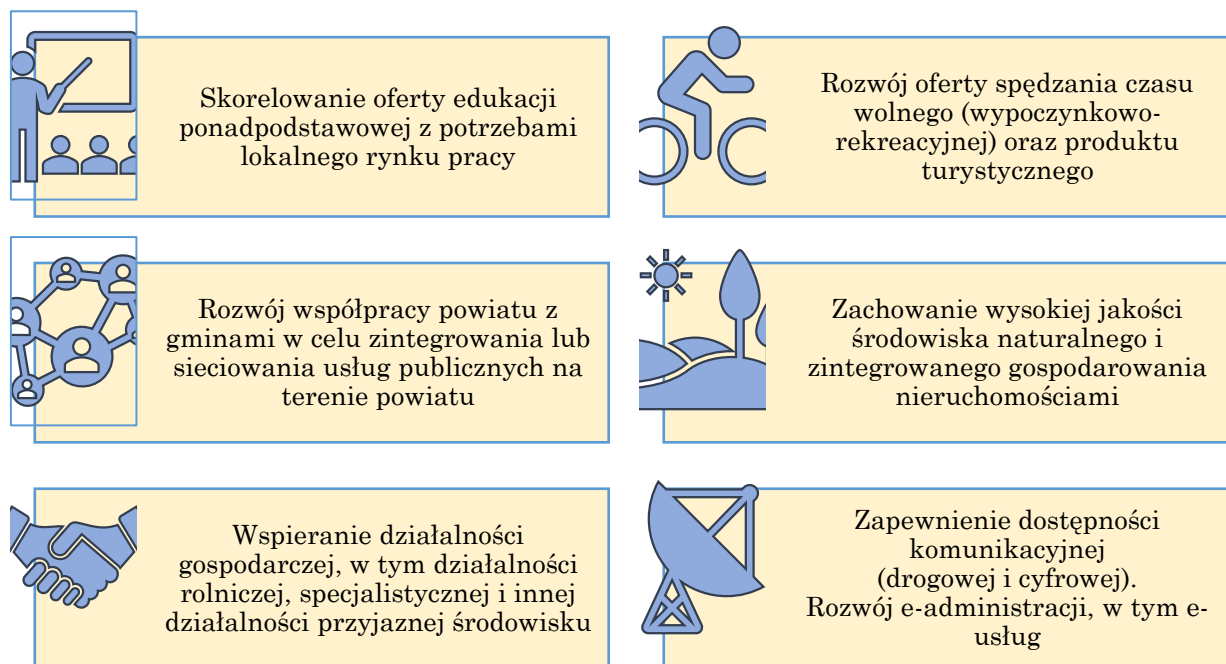
W **wymiarze instytucjonalnym** zdiagnozowano następujące wyzwania:

- Cyfryzacja usług publicznych świadczonych przez powiat
- Wzmocnienie stałej współpracy między powiatem i gminami
- Integracja lub sieciowanie usług publicznych na terenie powiatu

Na podstawie listy wyzwań powiatu zwoleńskiego w pięciu analizowanych wymiarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowo-klimatycznym, przestrzennym i instytucjonalnym określono i wskazano wyzwania kluczowe (strategiczne) - które dotyczą więcej niż jednego wymiaru (**Rysunek 1**).

Wyzwania strategiczne, w dużej mierze, wyznaczają kierunki działań o najistotniejszym oddziaływaniu na przyszłość społeczno-gospodarczą powiatu.

Rysunek 1: Wyzwania strategiczne Powiatu Zwoleńskiego

4. ZAŁOŻENIA I WYBORY STRATEGICZNE

Przyjęto następujące założenia strategiczne (do 2030 r.):

- › powiat jest trwałym elementem ustroju polityczno-społecznego Polski; jego kompetencje i zakresy działania nie będą zmieniane,
- › sytuacja społeczno-gospodarcza; systemowe trendy kryzysu i rozwoju będą stosunkowo stabilne, bez gwałtownych i radykalnych załamania i wzrostów,
- › nie nastąpią zmiany struktury administracyjnej kraju – powiat zwoleński będzie częścią struktury województwa mazowieckiego,
- › samorzady w Polsce będą wzmacniane ustrojowo i zasobowo (m.in. struktura finansowania publicznego będzie korzystna dla JST), a nie osłabiane.

Podjęto następujące wybory strategiczne:

- › **Zwiększanie atrakcyjności powiatu i powiatowego obszaru funkcjonalnego**, we wszystkich wymiarach strategicznych, jest kluczowe dla powstrzymania negatywnych trendów demograficznych.
- › **Rozwój cyfrowej i drogowej dostępności komunikacyjnej powiatu**, są czynnikami istotnie warunkującymi postęp technologiczny oraz techniczny społeczności i przedsiębiorczości lokalnej; zapewniającymi spełnianie podstawowych standardów cywilizacyjnych oraz maksymalizującymi wykorzystanie położenia powiatu na przecięciu ważnych dróg o znaczeniu regionalnym i krajowym.
- › **Rozwój instytucjonalnej partnerskiej współpracy powiatu z wszystkimi gminami powiatowego obszaru funkcjonalnego** jest strategiczną koniecznością, z uwagi na potrzebę maksymalizacji polityczno-społecznej i gospodarczej efektywności i skuteczności decyzji i działań. Będą one podejmowane w zakresie kompetencji poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego.

Rozwój instytucjonalnej, partnerskiej współpracy wydaje się najlepszą metodą na radzenie sobie z licznymi wyzwaniem strategicznymi powiatowego obszaru funkcjonalnego. Umożliwia bardziej efektywne szukanie alternatyw rozwojowych, wykorzystywania mocnych stron i szans oraz zmniejszanie efektów oddziaływania słabych stron i zagrożeń.

Ponadto analiza przepływów mieszkańców powiatu zwoleńskiego w związku z korzystaniem przez nich z dóbr lub usług wykazała, że korzystają oni z usług zaspakajających ich podstawowe potrzeby w miejscu zamieszkania.

5. WIZJA, MISJA ORAZ CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI DZIAŁANIA POWIATU ZWOLEŃSKIEGO

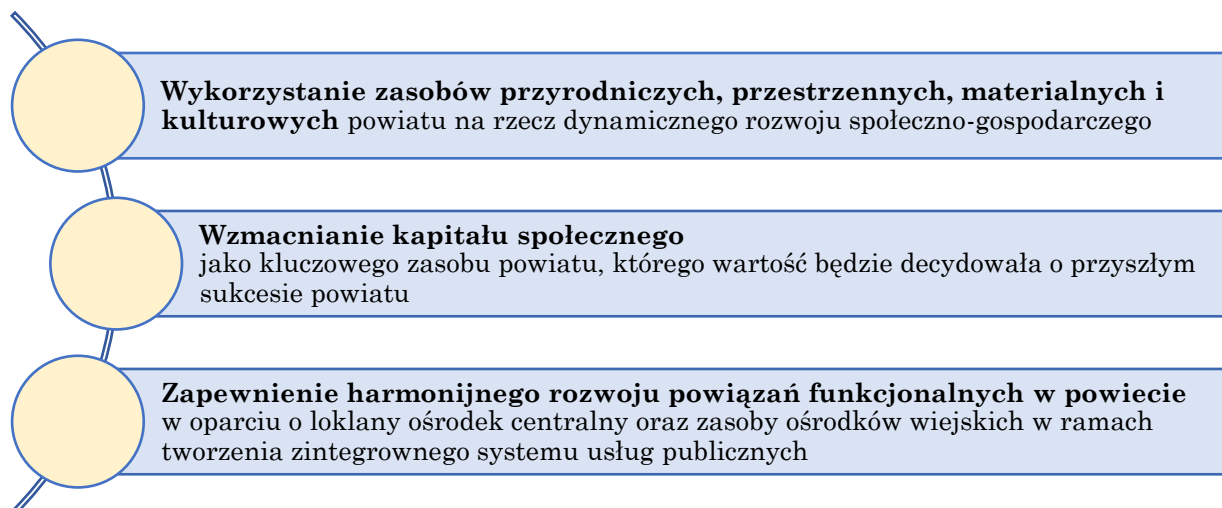
Wizja powiatu zwoleńskiego jest docelowym (pożądanym) obrazem powiatu w 2050 r. – stanem, którego osiągnięciu ma służyć m.in. realizacja Strategii.

WIZJA POWIATU ZWOLEŃSKIEGO

W 2050 r. powiat zwoleński będzie miejscem atrakcyjnym do zamieszkania ze względu na walory przyrodnicze, czyste środowisko, z dostępnymi wysokiej jakości usługami dla mieszkańców, dobrze skomunikowany, dostarczający miejsc pracy, przyjazny dla przedsiębiorców. Powiat zwoleński stanie się atrakcyjny dla turystów, w pełni wykorzystujący markę Jana Kochanowskiego, poprzez miejsca związane z jego życiem i twórczością: Sycynę, Czarnolas i Zwoleń.

Misja powiatu – to podstawowe zasady działania zarówno struktur zarządczo-organizacyjnych powiatu, jak i wspólnoty lokalnej, przyczyniające się do realizacji wizji, zapewnienia dobra wspólnego oraz pomyślności mieszkańców.

MISJA POWIATU ZWOLEŃSKIEGO

Cel główny, cele strategiczne i operacyjne w wymiarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym oraz kierunki działań rozwoju powiatu zwoleńskiego, odpowiadające na wyzwania strategiczne, zgodne z założeniami strategicznymi i służące realizacji wizji przedstawia **Rysunek 2** i **Tabela 1**.

Przy definiowaniu celów strategicznych i operacyjnych założono, że mogą one wychodzić poza ustawowy zakres kompetencji powiatu, gdyż ich realizacja opierać się będzie na współpracy z innymi samorządami z terenu powiatu.

Rysunek 2: Matryca celów: głównego, strategicznych i operacyjnych powiatu zwoleńskiego

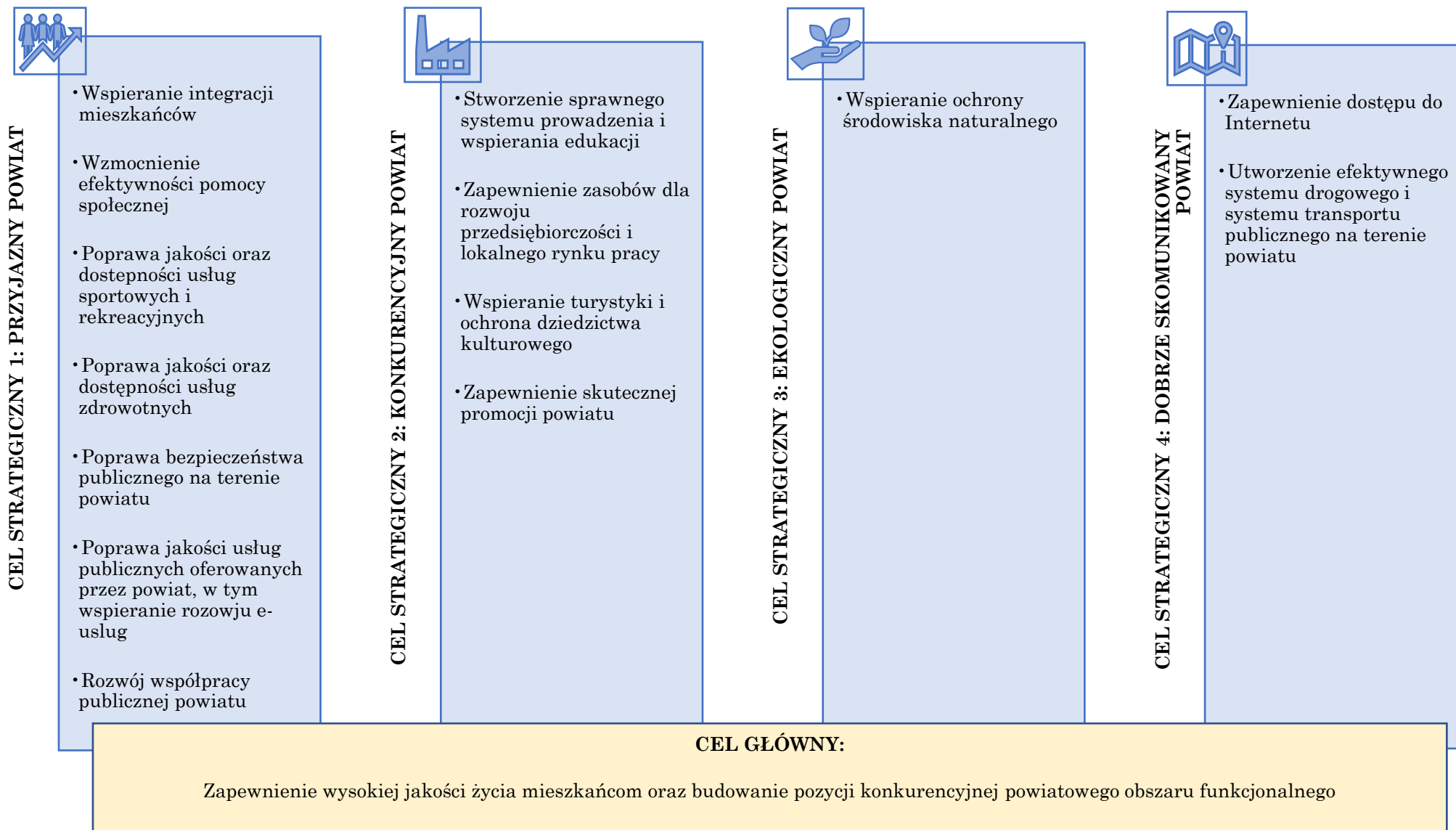

Tabela 1. Priorytety (cele strategiczne), cele operacyjne i kierunki działania powiatu zwoleńskiego

Cele operacyjne	Kierunki działań
Cel strategiczny (priorytet) 1: Przyjazny powiat	
Wspieranie integracji mieszkańców	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poszerzenie oferty wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz wykluczonych społecznie 2. Zwiększenie dostępu do różnych form opieki i usług w szczególności zdrowotnych i rehabilitacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami 3. Realizacja programów dla osób z niepełnosprawnościami, starszych i zagrożonych, zapobiegających wykluczeniu społecznemu oraz integracja oferty wsparcia świadczonego przez gminy działające na terenie powiatu 4. Wspieranie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami 5. Zwiększanie samodzielności życiowej osób z niepełnosprawnościami i wykluczonych społecznie 6. Wspieranie wolontariatu i działań podmiotów społecznych i prywatnych zaangażowanych w pomoc osobom starszym; niepełnosprawnym, wykluczonym społecznie 7. Likwidowanie barier, w tym barier architektonicznych, utrudniających funkcjonowanie osobom z niepełnosprawnościami w placówkach użyteczności publicznej oraz przestrzeni publicznej 8. Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problematyki osób z niepełnosprawnościami, starszych i wykluczonych społecznie 9. Pozostałe działania związane ze wsparciem integracji mieszkańców
Wzmocnienie efektywności pomocy społecznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Integrowanie oferty i usług społecznych na terenie powiatu 2. Poszerzanie możliwości świadczenia na terenie powiatu usług nakierowanych na osoby starsze i niepełnosprawne oraz opieki długoterminowej i paliatywnej 3. Rozwój systemu usług opieki nad dzieckiem i rodziną, w tym usług rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej 4. Rozszerzenie zakresu usług społecznych dla rodzin dysfunkcyjnych, w tym interwencji kryzysowej we współpracy z ośrodkami pomocy społecznej w gminach 5. Wspieranie administracyjne i doradcze działań na rzecz tworzenia samorządowych programów wspierających rodzinę (w tym karta dużej rodziny, karta seniora) 6. Podniesienie jakości infrastruktury i wyposażanie placówek świadczących usługi społeczne w niezbędny sprzęt (Dom Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie) 7. Wsparcie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych 8. Podniesienie kwalifikacji kadry pracującej na rzecz osób potrzebujących wsparcia 9. Pozostałe działania związane ze wzmacnianiem efektywności pomocy społecznej na terenie powiatu
Poprawa jakości oraz dostępności usług sportowych i rekreacyjnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa obiektów rekreacyjno-sportowych 2. Podniesienie jakości infrastruktury i wyposażenia ośrodków sportu i rekreacji 3. Rozwój oferty usług rekreacyjnych i sportowych 4. Tworzenie miejsc publicznych służących rekreacji mieszkańców (w tym młodzieży)

Cele operacyjne	Kierunki działań
	5. Pozostałe działania związane ze poprawą jakości i dostępności do usług sportowych i rekreacyjnych
Poprawa jakości oraz dostępności usług zdrowotnych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa dostępności do usług medycznych i diagnostyki medycznej poprzez wspieranie rozszerzania możliwości ich świadczenia w placówkach ochrony zdrowia na terenie powiatu 2. Dostosowanie liczby miejsc świadczących opiekę długoterminową, paliatywną i usług rehabilitacyjnych do potrzeb lokalnej społeczności 3. Podniesienie jakości infrastruktury i wyposażenia ośrodków zdrowia (szpitala powiatowego) 4. Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców poprzez promowanie aktywnego trybu życia oraz realizację programów dotyczących profilaktyki i leczenia niektórych schorzeń i uzależnień 5. Pozostałe działania związane z poprawą dostępności i jakości usług zdrowotnych
Poprawa bezpieczeństwa publicznego na terenie powiatu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa stanu bezpieczeństwa drogowego poprzez budowę, rozbudowę infrastruktury drogowej (w tym przebudowa obiektów mostowych, budowę ścieżek rowerowych oraz chodników, doświetlenie przejść dla pieszych oraz wykonanie kompleksowego oznakowania dróg) 2. Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców poprzez rozwijanie systemu informacji o zagrożeniach oraz koordynację współpracy właściwych podmiotów 3. Współpraca powiatu z podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo (policja, straż pożarna itp.) 4. Rozwój infrastruktury i wyposażenia służb publicznych związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa mieszkańców: policji, straży pożarnej 5. Prowadzenie akcji informacyjno-promocyjnych dotyczących bezpieczeństwa publicznego 6. Prowadzenie kampanii edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa (w tym bezpieczeństwa na drogach) 7. Pozostałe działania związane z poprawą bezpieczeństwa na terenie powiatu
Poprawa jakości usług publicznych oferowanych przez powiat, w tym wspieranie rozwoju e-usług	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój kompetencji pracowników instytucji powiatowych (Starostwa Powiatowego i jednostek organizacyjnych powiatu), w tym kompetencji cyfrowych 2. Rozwój systemu komunikacji z mieszkańcami 3. Cyfryzacja i tworzenie zbiorów danych, w tym geodezyjnych i archiwalnych, 4. Rozwój zintegrowanych systemów wspierających zarządzanie powiatem 5. Wspieranie procesów elektronicznej w dostępie do usług publicznych (w tym rozwój e-usług) 6. Pozostałe działania związane z poprawą jakości usług oferowanych przez powiat
Rozwój współpracy publicznej powiatu	1. Bieżąca i strategiczna współpraca z samorządami gminnymi w zakresie zwiększania konkurencyjności i atrakcyjności powiatowego obszaru funkcjonalnego, integracji usług lub wspólnej realizacji usług i zadań inwestycyjnych

Cele operacyjne	Kierunki działań
	<ol style="list-style-type: none"> 2. Rozwój współpracy powiatu z innymi jednostkami samorządowymi oraz administracji publicznej w kraju i za granicą, w zakresie wymiany dobrych praktyk i wiedzy 3. Pozostałe działania wspierające rozwój współpracy publicznej powiatu
Cel strategiczny (priorytet) 2 : Konkurencyjny powiat	
Stworzenie sprawnego systemu prowadzenia i wspierania edukacji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podniesienie jakości infrastruktury oraz doposażenie (pomoce dydaktyczne, sprzęt) placówek edukacyjnych i innych placówek zarządzanych przez powiat, działających na podstawie Prawa oświatowego 2. Podnoszenie kwalifikacji personelu pedagogicznego 3. Wspieranie działań dot. wyrównywania szans edukacyjnych uczniów, m.in. w zakresie kształcenia na odległość (on-line) 4. Organizacja systemu wymian i staży uczniów szkół ponadpodstawowych w placówkach zagranicznych 5. Rozwój systemu doradztwa zawodowego 6. Współpraca z samorządami gminnymi w zakresie rozwoju edukacji przedszkolnej i opieki nad małym dzieckiem oraz edukacji szkolnej w celu stworzenia „profilu absolwenta” powiatowych szkół średnich 7. Wspieranie działań organizacji pozarządowych poszerzających ofertę edukacyjną powiatu 8. Pozostałe działania związane z utworzeniem sprawnego systemu prowadzenia i wspierania edukacji
Zapewnienie zasobów dla rozwoju przedsiębiorczości i lokalnego rynku pracy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie nowych kierunków i prowadzenie kształcenia w specjalnościach odpowiadających potrzebom lokalnego rynku pracy (w szkołach średnich) 2. Monitorowanie lokalnego rynku pracy 3. Efektywne wykorzystanie instrumentów i usług rynku pracy w celu aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych (w tym skuteczne pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe dostosowane do potrzeb osób bezrobotnych, wsparcie w nabywaniu nowego doświadczenia zawodowego) 4. Uelastycznienie systemu szkoleń dla bezrobotnych ukierunkowanego na potrzeby rynku pracy 5. Promowanie idei kształcenia ustawicznego i zdobywania nowych kwalifikacji zawodowych 6. Zintensyfikowanie współpracy między lokalnymi pracodawcami, instytucjami edukacyjnymi oraz instytucjami rynku pracy 7. Współdziałanie z organizacjami pozarządowymi wspierającymi przedsiębiorców oraz instytucjami otoczenia biznesu w celu zapewnienia wsparcia doradczego i szkoleniowego przedsiębiorcom 8. Zwiększanie zakresu dostępu do informacji związanych z zagospodarowaniem przestrzennym 9. Wspieranie działań zmierzających do zapewnienia uporządkowania planów zagospodarowania przestrzennego gmin funkcjonujących na terenie powiatu 10. Współpraca z gminami w zakresie stworzenia systemu ułatwień inwestycyjnych na terenie powiatu 11. Pozostałe działania związane z zapewnieniem zasobów dla rozwoju przedsiębiorczości i lokalnego rynku pracy

Cele operacyjne	Kierunki działań
Wspieranie turystyki i ochrona dziedzictwa kulturowego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Integrowanie działań kulturalnych realizowanych na terenie powiatu 2. Modernizacja i rozbudowa obiektów infrastrukturalnych dla instytucji kultury oraz obiektów turystycznych 3. Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej poprawiającej dostęp turystów do oferowanych usług 4. Rozbudowa i synchronizacja ścieżek rowerowych w powiecie 5. Wspieranie ochrony zabytków oraz miejsc związanych z życiem i twórczością Jana Kochanowskiego 6. Organizacja wydarzeń w zakresie propagowania dziedzictwa kulturowego powiatu 7. Wspieranie działań na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa turystów 8. Propagowanie projektów edukacyjnych wykorzystujących zasoby kulturowe i przyrodnicze powiatu 9. Wspieranie działań organizacji pozarządowych poszerzających ofertę turystyczną powiatu 10. Pozostałe działania związane ze wspieraniem turystyki i ochrony środowiska kulturowego
Zapewnienie skutecznej promocji powiatu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie strategii promocji powiatu 2. Prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych dla biznesu i turystów (promocja gospodarcza, turystyczna) 3. Promowanie oferty edukacyjnej i społecznej instytucji działających na terenie powiatu 4. Zwiększenie intensywności działań promujących markę Jana Kochanowskiego, jako wykreowanego produktu lokalnego powiatu zwoleńskiego, w ramach obchodów 500 lecia urodzin Jana Kochanowskiego przypadających w 2030 roku 5. Wykreowanie innych marek produktu lokalnego powiatu zwoleńskiego opartych na wartościach kulturowych lub środowiskowych 6. Organizowanie targów i wystaw eksponujących produkty lokalne 7. Organizacja imprez i wydarzeń związanych z promowaniem powiatu i jego oferty 8. Pozostałe działania związane z zapewnieniem skutecznej promocji powiatu
Cel strategiczny (priorytet) 3: Ekologiczny powiat	
Wspieranie ochrony środowiska naturalnego	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podejmowanie i wspieranie proekologicznych akcji społecznych, edukacyjnych i informacyjnych 2. Poprawa efektywności energetycznej budynków (termomodernizacja, OZE, zakup magazynów energii, wymiana pieców, wymiana oświetlenia) użyteczności publicznej zarządzanych przez powiat 3. Promowanie działań wspierających ochronę powietrza 4. Zapewnienie prawidłowej gospodarki odpadami poprzez podejmowanie działań administracyjnych 5. Wspieranie działań mających na celu rozwój zielonej infrastruktury oraz adaptacji do zmian klimatu 6. Pozostałe działania mające na celu wspieranie ochrony środowiska i zasobów naturalnych

Cele operacyjne	Kierunki działań
Cel strategiczny (priorytet) 4: Dobrze skomunikowany powiat	
Zapewnienie dostępu do Internetu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podejmowanie działań mających na celu zapewnienie szerokopasmowego dostępu do Internetu podmiotom publicznym i mieszkańcom powiatu 2. Wspieranie rozwoju sieci światłowodowej 3. Pozostałe działania związane z zapewnieniem dostępności cyfrowej
Utworzenie efektywnego systemu drogowego i systemu transportu publicznego na terenie powiatu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój systemu komunikacji zbiorowej (autobusowej) na terenie powiatu 2. Rozbudowa i poprawa jakości dróg powiatowych 3. Budowa i synchronizacja przebiegu ścieżek rowerowych w powiecie 4. Prowadzenie działań na rzecz szerszego korzystania przez mieszkańców powiatu z transportu publicznego 5. Pozostałe działania związane z utworzeniem efektywnego systemu drogowego i transportu publicznego na terenie powiatu

6. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia są opisane w **Tabeli 2**.

System określania rezultatów oraz analiz efektywności i skuteczności strategicznej opiera się na następującej metodzie i założeniach:

- › rezultatem jest bezpośrednia, korzystna i odczuwalna społecznie zmiana – cząstkowy efekt realizacji Strategii. Badana jest wskaźnikiem skuteczności i odpowiada na pytanie: czy podjęty wysiłek/działania, użyte zasoby/nakłady, uzyskane produkty przyniosły oczekiwany, bezpośredni efekt? Jaka jest relacja działań, zasobów i produktów do rezultatów?
- › przy doborze wskaźników stosuje się zasadę koncentracji Pareto². Wskaźniki są łatwe do pozyskania i interpretacji, a przy tym: [1] najbardziej wiarygodne (prawdziwie opisujące rzeczywistość), [2] pokazujące skalę zmienności, bez spłaszczania rzeczywistości oraz [3] trafne (tłumaczące wzajemne, realne oddziaływania i zależności badanych czynników i wymiarów).
- › baza wskaźników może być dopełniana wskaźnikami realizacji strategii gmin, leżących w granicach powiatu oraz realizacji najważniejszych strategicznie projektów rozwojowych.

Badanie wyników może być prowadzone w ramach kontroli zarządczej oraz z perspektyw: {1} korzyści dla mieszkańca/obywatela, {2} doskonalenia procesów i koordynacji podjętych działań; {3} finansowej oraz {4} kreowania nowych rozwiązań, koniecznych dla budowania konkurencyjności i atrakcyjności powiatu.

Tabela 2: Oczekiwane rezultaty działań i wskaźniki ich osiągnięcia

Cel strategiczny (priorytet)	Rezultaty działań	Wskaźniki skuteczności i źródła ich weryfikacji
Przyjazny powiat	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost atrakcyjności i wizerunku powiatu jako miejsca atrakcyjnego do mieszkania i życia • Wzrost aktywności i zaangażowania mieszkańców w życie społeczności lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> • Zadowolenie z jakości życia w powiecie (źródło weryfikacji: badania ankietowe w ramach badań okresowych jakości życia) • Poczucie wpływu na sprawy lokalne (źródło weryfikacji: badania ankietowe w ramach badań okresowych jakości życia) • Ilość mieszkańców aktywnie zaangażowanych w życie społeczne na 1 tys. mieszkańców powiatu (źródło weryfikacji: dane własne powiatu)

² Zgodnie z nią: około 20% wskaźników daje 80 % wiedzy najbardziej potrzebnej do sterowania strategią i jej aktualizacji.

Cel strategiczny (priorytet)	Rezultaty działań	Wskaźniki skuteczności i źródła ich weryfikacji
Konkurencyjny powiat	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa atrakcyjności i wzmocnienie wizerunku powiatu jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej • Wzrost aktywności i mobilności zawodowej mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • Zadowolenie z udzielanego przez powiat wsparcia w otwieraniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, w wymiarach: edukacyjnym, informacyjnym, ułatwień w pozyskiwaniu aktywów (źródło weryfikacji: badania ankietowe w ramach badań okresowych jakości życia w powiecie) • Ilość podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców powiatu (źródło weryfikacji: dane z GUS) • Ilość aktywnych zawodowo na terenie powiatu (źródło weryfikacji: dane własne powiatu oraz dane GUS)
Ekologiczny powiat	<ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego, krajobrazu i poprawa walorów rekreacyjnych oraz turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Zadowolenie ze stanu środowiska, oferty rekreacyjnej oraz turystycznej (źródło weryfikacji: badania ankietowe w ramach badań okresowych jakości życia)
Dobrze skomunikowany powiat	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa funkcjonalności, skomunikowania i jakości powiązań komunikacyjnych • Poprawa jakości i zakresu świadczonych e-usług • Poprawa jakości i dostępności infrastruktury i sieci internetowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Zadowolenie ze stanu, jakości, przestrzennej dostępności i funkcjonalności powiązań komunikacyjnych w sferze technologicznej (cyfryzacja) i technicznej (źródło weryfikacji: badania ankietowe w ramach badań okresowych jakości życia) • Ilość mieszkańców/ gospodarstw domowych powiatu korzystających z usług internetowych wysokiej przepustowości (źródło weryfikacji: dane operatorów i dane własne) • Długość i jakość wybudowanych lub zmodernizowanych dróg, w tym rowerowych (źródło weryfikacji: dane operatorów i dane własne)

Źródła danych, informacji oraz zestawy wskaźników analizy strategicznej są – w razie konieczności – uzupełniane i korelowane z dotychczas pozyskiwanymi, w ramach bieżących działań, realizowanych przedsięwzięć i obowiązków sprawozdawczych komórek i jednostek organizacyjnych, w zakresie ich kompetencji.

7. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

Zarządzanie realizacją Strategii

Formalną strukturę systemu zarządzania realizacją Strategii rozwoju tworzą:

- rada powiatu, jako organ stanowiący i kontrolujący,
- zarząd powiatu, na czele ze starostą, jako organ wykonawczy,
- komórki organizacyjne starostwa powiatowego i jednostki organizacyjne powiatu, realizujące poszczególne kierunki działań i monitorujące ich wdrożenie.

Zarząd Powiatu będzie realizował Strategię poprzez:

- > kierunkowanie i nadzór nad realizacją zadań kluczowych i innych, wprowadzonych w trakcie prac nad wdrożeniem Strategii, w oparciu o sprawozdania, wnioski i rekomendacje zespołu ds. strategii powiatu, a także innych podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii;
- > podejmowanie czynności, zmierzających do zapewnienia zasobów i środków finansowych na przyjęte do realizacji zadania, a w szczególności: uwzględnianie zadań wynikających ze Strategii w projekcie budżetu powiatu i wieloletniej prognozie finansowej oraz pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania;
- > nawiązanie współpracy z partnerami w realizacji zadań, m.in. z organami gmin lub innych powiatów, lokalnymi grupami działania, samorządem województwa, instytucjami naukowymi i państwowymi, instytucjami administracji publicznej, organizacjami pozarządowymi, przedstawicielami przedsiębiorców, itp.

Z uwagi na znaczenie i wielowymiarowość działań strategicznych, które są podejmowane dla sprostania ambitnym celom i czekającym wyzwaniom, realizacja Strategii będzie koordynowana przez specjalnie powołany **zespół ds. strategii powiatu**. Zespół jest ciałem doradczym dla organów powiatu, w zakresie Strategii oraz odpowiedzialnym za monitoring i ewaluację Strategii. W skład zespołu wchodzi: wydelegowany członek zarządu powiatu oraz kierownicy kluczowych strategicznie wydziałów Starostwa powiatowego.

Zespół na bieżąco współpracuje z Radą i Zarządem powiatu, a także z głównymi interesariuszami Strategii oraz partnerami strategicznymi, jednostkami organizacyjnymi powiatu, gminami powiatowego obszaru funkcjonalnego, organizacjami społecznymi, przedsiębiorcami.

Zespół odbywa regularne, coroczne spotkania operacyjne dotyczące w szczególności: oddziaływania czynników zewnętrznych i wewnętrznych na cele i plany długoterminowe; analizy szans i zagrożeń strategicznych i operacyjnych, określania kwartalnych planów komunikacji i współpracy wewnętrznej i zewnętrznej w zakresie realizacji Strategii.

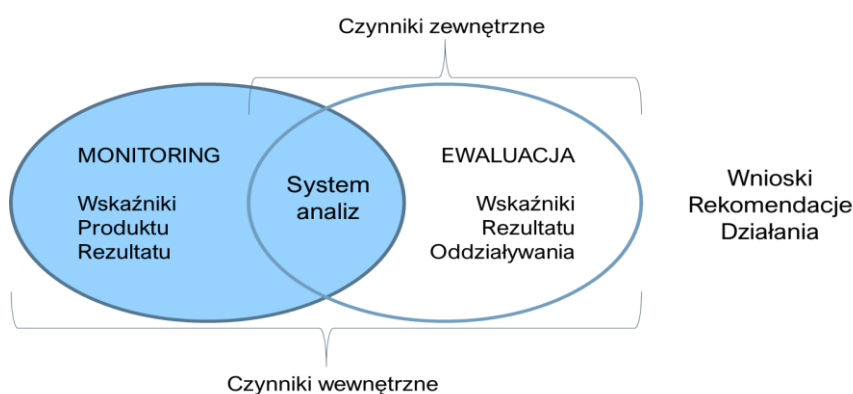
Zespół, w ramach swoich prac, może także formułować wnioski i rekomendacje dotyczące organizacyjnego kontekstu realizacji Strategii, tj. misji, wizji i wartości oraz nowych i innowacyjnych pomysłów oraz rozwiązań, które mogą zwiększyć skuteczność strategiczną, atrakcyjność i konkurencyjność powiatu, ale także powiatowego obszaru funkcjonalnego.

Realizacja Strategii jest wspierana przez system komunikacji wewnętrznej (operacyjnej) i zewnętrznej (promocyjnej). Komunikacja wewnętrzna wspiera koordynację działań starostwa, jednostek powiatowych oraz partnerów/interesariuszy. Komunikacja zewnętrzna będzie ukierunkowana promocyjno-informacyjnie i będzie jednym z kluczowych elementów budowania marki powiatu i powiatowego obszaru funkcjonalnego.

System monitoringu i oceny oraz aktualizacji Strategii

Badanie efektów realizacji Strategii opiera się na systemach: monitoringu i ewaluacji (oceny). Monitoring i ewaluacja są elementem organizacyjnej pętli uczenia się: planowanie - wykonywanie - sprawdzanie (monitoring) – korygowanie (aktualizacja)/kreowanie strategiczne (ewaluacja).

Rysunek 3. System monitoringu i ewaluacji

System monitoringu i ewaluacji dostarcza wiedzy o głównych problemach, wyzwaniach i rezultatach realizacji Strategii z perspektyw:

- satysfakcji odbiorców Strategii
- skuteczności procesów strategicznych
- efektywności finansowej
- doskonalenia kompetencji planistycznych i wykonawczych.

Podstawą gromadzenia wiedzy są dane, informacje oraz wskaźniki ilościowe i jakościowe, w odniesieniu do produktów/usług, rezultatów i oddziaływania strategii oraz jej programów rozwojowych.

Wskaźniki realizacji celów i ewaluacji Strategii będą pozyskiwane głównie z następujących źródeł:

- sprawozdawczości komórek organizacyjnych starostwa i powiatowych jednostek organizacyjnych
- sprawozdawczości partnerów społecznych i publicznych, realizujących swoje zadania w oparciu o plany współpracy i umowy partnerskie

- sprawozdawczości z realizowanych projektów, w tym sprawozdawczości i rozliczeń projektów dofinansowywanych ze środków zewnętrznych,
- budżetu powiatu i sprawozdawczości budżetowej,
- ewidencji/ baz danych, będących w dyspozycji powiatu lub innych podmiotów,
- statystyki publicznej.

Monitoring i ocena będą prowadzone w oparciu o systematycznie rozwijane wewnętrzne bazy wiedzy, informacji i danych, a także zwiększanie dostępu do zewnętrznych bazy danych i wiedzy, w ramach rozwijanego systemu kontroli zarządczej.

Zespół ds. strategii, w ramach monitoringu, ściśle współpracuje z zespołem przygotowującym Raport o stanie powiatu, na podstawie kluczowych wskaźników sprawozdawczych.

Procedura aktualizacji dokumentu Strategii

Strategia jest poddawana aktualizacji w czasie określonym przez Zarząd powiatu lub proponowanym przez Zespół ds. strategii, w przypadku stwierdzenia zmiany założeń, okoliczności i czynników mających istotny wpływ na realizację celów strategicznych lub upływu czasu uzasadniającego dokonanie aktualizacji.

Aktualizacji Strategii będzie dokonywał Zespół ds. strategii we współpracy z grupami zadaniowymi, w skład których będą wchodziły osoby właściwe w sprawach społecznych, gospodarczych, przestrzennych, ochrony środowiska, organizacyjnych, promocji oraz partnerzy i eksperci zewnętrzni. Projekt aktualizacji Strategii będzie podlegał konsultacjom i będzie zatwierdzany przez organ stanowiący powiatu.

8. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Podstawowymi instrumentami wdrażania Strategii (kierunków) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 r. są:

- > budżet powiatu;
- > budżety pozostałych jednostek samorządu terytorialnego, na zasadzie umów;
- > wieloletnia prognoza finansowa;
- > inne powiatowe programy;
- > budżety innych podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii.

Strategia rozwoju będzie finansowana z różnych źródeł, w tym:

- > budżetu Państwa,
- > funduszy celowych i innych środków publicznych,
- > środków z funduszy Unii Europejskiej oraz innych państw lub organizacji i instytucji,
- > budżetu powiatu (środki własne),
- > budżetów jednostek samorządu terytorialnego (wojewódzkiego i gminnych)
- > wkładu prywatnego, w tym wnoszonego w formie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP),
- > pożyczek i kredytów.

Istotne źródło finansowania działań powiatu zwoleńskiego w ramach celów strategicznych będą stanowiły środki zewnętrzne: krajowe i zagraniczne, opisane w **Tabeli 3** i **Tabeli 4**.

Wskazane źródła i instrumenty finansowania zewnętrznego nie zamykają katalogu instrumentów możliwych do wykorzystania w finansowaniu przedsięwzięć realizowanych przez powiat zwoleński. Przedstawiają one jedynie potencjalny katalog mechanizmów możliwych do zastosowania, zarówno z poziomu krajowego jak i międzynarodowego, który będzie podlegał weryfikacji i doprecyzowaniu podczas wstępnych analiz wykonalności projektów oraz zgodnie z harmonogramem pojawiania się informacji na temat zasad i warunków aplikowania o środki zewnętrzne w poszczególnych instrumentach.

Tabela 3: Środki budżetu Państwa, funduszy celowych i innych środków publicznych

Środki budżetu Państwa, funduszy celowych i innych środków publicznych
<ul style="list-style-type: none"> ● Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, mający na celu bezwrotne dofinansowanie projektów inwestycyjnych realizowanych przez gminy, powiaty i miasta lub ich związki w całej Polsce; ● Program Rozwoju Elektro mobilności, w ramach którego finansowane będą projekty związane z rozwojem elektro mobilności oraz transportem opartym na paliwach alternatywnych; ● Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce np.: na inwestycje ważne dla społeczności lokalnych; ● Pozostałe programy finansowane z budżetu państwa, np.: w zakresie ochrony środowiska – realizowane przez NFOŚiGW, właściwy WFOŚiGW; w zakresie opieki nad osobami

Środki budżetu Państwa, funduszy celowych i innych środków publicznych
niepełnosprawnymi – realizowane przez PFRON, a także Program Senior+, Program „Aktywni+” na lata 2021-2025

Tabela 4: Środki z funduszy Unii Europejskiej oraz innych państw lub organizacji i instytucji

Środki z funduszy Unii Europejskiej oraz innych państw lub organizacji i instytucji
<ul style="list-style-type: none"> ● Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, ● Europejski Fundusz Społeczny+, ● Fundusz Spójności, ● Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (będący częścią Europejskiego Zielonego Ładu i elementem Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji), ● Fundusz Odbudowy (Next Generation EU), ● Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, ● Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji, ● Europejski Fundusz Morski i Rybacki, ● inne fundusze międzynarodowych instytucji takich, jak: Europejski Bank Inwestycyjny, Bank Światowy, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. <p>Strategia (kierunki) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 r. może być realizowana również w oparciu o wykorzystanie innych środków międzynarodowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Horyzont Europa, Kreatywna Europa, Erasmus+, RescEU, LIFE, Fundusz InvestEU, Łącząc Europę, Cyfrowa Europa, Interreg (Komisja Europejska), ● Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, ● Instrumenty Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Banku Światowego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju i innych międzynarodowych instytucji finansowych. <p>Środki pochodzące z Unii Europejskiej dystrybuowane będą w ramach programów operacyjnych zarządzanych z poziomu krajowego lub regionalnego, w tym:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Programu w zakresie infrastruktury transportu, energetyki, środowiska, zdrowia, kultury – obecny Program Operacyjny Infrastruktura I Środowisko 2014-2020; 2. Programu w zakresie badań, rozwoju oraz innowacyjności - obecny Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020; 3. Programu w zakresie rozwoju cyfrowego - obecny Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020; 4. Programu w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego - obecny Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020; 5. Programu w zakresie rozwoju Polski Wschodniej - obecny Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020; 6. Programu w zakresie pomocy najbardziej potrzebującym - obecny Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020; 7. Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Unii Europejskiej - obecny Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014-2020 8. Programu dla Funduszu Sprawiedliwej Transformacji - brak odpowiednika w perspektywie finansowej 2014-2020 9. Programu w zakresie rybactwa i morza - obecny Program Operacyjny Ryby 2014-2020

Środki z funduszy Unii Europejskiej oraz innych państw lub organizacji i instytucji

10. Regionalnego programu zarządzanego przez samorząd województwa - obecne Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014-2020

Istotnym instrumentem finansowania Strategii (kierunków) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 r. może być kontynuowany w ramach Wspólnej Polityki Rolnej **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2021-2027 (PROW)**, dedykowany jednostkom samorządowym, znajdujących się w całości lub w części na terenach wiejskich, a także **Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)**, przeznaczony na zwiększenie produktywności gospodarki oraz tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy w wybranych obszarach.

9. SPÓJNOŚĆ ZE STRATEGIAMI ROZWOJU KRAJU I WOJEWÓDZTWA

Strategia (kierunki) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 r. jest spójna ze strategiami wyższego rzędu. Matrycę spójności celów przedstawia **Tabela 5**.

Tabela 5: Spójność Strategii (kierunków) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 r. ze strategiami wyższego rzędu

Strategia (kierunki) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 r.		SRWM ³	KSRR ⁴	SOR ⁵	DSRK ⁶
Cel strategiczny (priorytet)	Cel operacyjny	Cel strategiczny			
Przyjazny powiat	Wspieranie integracji mieszkańców	Cel 5 Cel 10 Cel 11	Cel 1 Cel 2 Cel 3	Cel 1 Cel 2 Cel 3	Cel 4
	Poprawa jakości oraz dostępności usług sportowych i rekreacyjnych				
	Poprawa jakości oraz dostępności usług zdrowotnych				
	Poprawa bezpieczeństwa publicznego na terenie powiatu				
	Poprawa jakości usług publicznych oferowanych przez powiat, w tym wspieranie rozwoju e-usług				

³ **Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030** określa 11 celów rozwojowych:

- Cel 1 - Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji
- Cel 2 - Zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym
- Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki
- Cel 4 - Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki
- Cel 5 - Stworzenie Polski Cyfrowej
- Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez zatrudnienie i stworzenie „workfare state”
- Cel 7 - Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska
- Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych
- Cel 9 - Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego
- Cel 10 - Stworzenie sprawnego państwa jako modelu administracji publicznej
- Cel 11 - Wzrost społecznego kapitału rozwoju

⁴ **Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)** określa 3 cele rozwojowe:

- Cel 1 – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną
- Cel 2 – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony
- Cel 3 – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu

⁵ **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030** określa 3 cele rozwojowe:

- Cel 1 – Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym
- Cel 2 – Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych
- Cel 3 – Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie

⁶ **Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+** określa 5 celów rozwojowych:

- Cel 1 - Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze
- Cel 2 - Dostępne i mobilne Mazowsze
- Cel 3 - Zielone i niskoemisyjne Mazowsze
- Cel 4 - Mazowsze zintegrowane społecznie
- Cel 5 - Mazowsze bogate kulturowo

Strategia (kierunki) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 r.		SRWM ³	KSRR ⁴	SOR ⁵	DSRK ⁶
Cel strategiczny (priorytet)	Cel operacyjny	Cel strategiczny			
	Rozwój współpracy publicznej powiatu				
Konkurencyjny powiat	Stworzenie sprawnego systemu prowadzenia i wspierania edukacji				
	Zapewnienie zasobów dla rozwoju przedsiębiorczości i lokalnego rynku pracy	Cel 1 Cel 3 Cel 4	Cel 1	Cel 1 Cel 2	Cel 1 Cel 4 Cel 5
	Wspieranie turystyki i ochrona dziedzictwa kulturowego				
	Zapewnienie skutecznej promocji powiatu				
Ekologiczny powiat	Wspieranie ochrony środowiska naturalnego	Cel 7	Cel 2	-	Cel 3
Dobrze skomunikowany powiat	Zapewnienie dostępu do Internetu				
	Utworzenie efektywnego systemu drogowego i systemu transportu publicznego na terenie powiatu	Cel 5 Cel 9	Cel 1	Cel 1 Cel 3	Cel 2

Cele strategiczne określone w Strategii (kierunkach) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 r. pozostają spójne z założeniami głównych polityk unijnych, krajowych i regionalnych, dotyczących perspektywy 2020 – 2030 określonych w dokumentach i programach strategicznych ww. szczebli, a w szczególności z założeniami:

- Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030,
- Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+.

Cele strategiczne wskazane w Strategii (kierunkach) rozwoju powiatu zwoleńskiego na lata 2023-2030 wpisują się także w wymiar terytorialny polityki rozwoju określony zarówno na poziomie europejskim, krajowym jak i regionalnym. Strategia rozwoju dedykowana jest obszarowi zmagającemu się z trudnościami rozwojowymi: wszystkie gminy wiejskie z terenu powiatu zwoleńskiego, tj: Kazanów, Tczów, Przylęk, Policzna zostały wskazane w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 jako **gminy zagrożone trwałą marginalizacją**.

Cele strategiczne powiatu zwoleńskiego, określone w Strategii (kierunkach) rozwoju powiatu zwoleńskiego do 2030 r., bezpośrednio wpływają na zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz wsparcie obszarów zmagających się z barierami rozwojowymi i odpowiadają na wyzwania rozwojowe określone w polityce terytorialnej województwa mazowieckiego i krajowej.